

КАЛІТЕНКО О. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕНІСТЬ КАТЕГОРІЙ «СФЕРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА» ТА «СФЕРА СІМЕЙНОГО ПРАВА»

На сучасному етапі розвитку суспільства, в умовах оновлення учбо-вого процесу та процесу наукових розвідок та досліджень виникає на-гальна потреба принципового оновлення сталої системи методів нау-кового пізнання та наукових досліджень в цілому. Використання су-часних, інноваційних способів збору та дослідження інформації сприя-тиме більш якісному та результативному розвитку вітчизняної правової науки і практики. В сучасному шаленому потоці інформації важливим елементом є спосіб не тільки її збору та узагальнення, а й подальшого зберігання та використання.

Аналізуючи сучасні наукові дослідження, можна зробити висновок, що авторами, як правило, використовується стала система методів нау-кового пізнання, яка навряд чи може відповідати вимогам сьогодення.

Така система традиційно включає декілька видів (груп) методів нау-кового пізнання, а саме: 1) загально логічні методи (метод абстрагу-вання, метод аналізу і синтезу, метод індукції та дедукції, порівняння та аналогія); 2) методи емпіричного пізнання (спостереження, експе-римент і моделювання); 3) методи теоретичного пізнання (метод нау-кового поняття, метод ідеалізації, метод формалізації, метод мисленне-вого моделювання).

Як правило, внаслідок використання саме такої системи традицій-них методів наукового пізнання в Україні проводяться сучасні наукові дослідження вітчизняними науковцями. При цьому багато з них зазна-чають, що в сучасному шаленому потоці інформації дуже складно зби-рати і систематизувати її. Саме тому для сучасного вдосконалення сис-теми методів наукового пізнання пропонується включити новий ме-тод — метод інтелектуальних мап або метод *mandmapping*.

Означений метод був виявлений на початку минулого сторіччя і отримав своє поступове поширення в різних галузях суспільного життя по всьому світу. Однак, на жаль, він залишається повністю поза увагою вітчизняних науковців, хоча відповідає вимогам сьогодення і може за-стосовуватися як в процесі наукового пізнання, так і в освітньому про-цесі, зокрема для вивчення і викладання юридичних дисциплін.

Внаслідок дослідження практики застосування методу інтелектуаль-них мап в різних сферах людського життя, постає питання про необхід-ність його впровадження в наукову та викладацьку діяльність шляхом поширення і впровадження в учбовий і науковий процес в першу чергу

радіантного мислення поруч із традиційним лінійним мисленням і потім, безпосередньо методу інтелектуальних мап.

Радіант (з латинської) — той, що випромінює світло. Схематично відправним моментом радіантного мислення можна уявити умовну точку на небосхилі, що утворюється від пересічення продовжених назад шляхів метеорів таким чином, що останні, здається, вилітають з цієї точки. Радіантне мислення — це нове прогресивне мислення, пов'язане з асоціативним (схожим) розумовим процесом, відправним моментом якого є центральний об'єкт. На практиці радіантне мислення реалізується безпосередньо методом складання інтелектуальних мап. Радіантне мислення відображає внутрішню структуру мозку і процеси, що відбуваються в ньому. Інтелектуальна мапа слугує зовнішнім дзеркалом внутрішнього радіантного мислення.

В світовій практиці метод інтелектуальних мап набирає все більшого поширення. Сьогодні створена навіть низка інтернет-ресурсів, що допомагає і полегшує технічні моменти використання методу інтелектуальних мап. Варто звернути на цей факт увагу сучасних науковців та організувати впровадження такого методу в теорію та практику вивчення і дослідження юридичних дисциплін, зокрема, цивільного та сімейного права.

Враховуючи систему сучасних методів наукового пізнання, а також використовуючи метод інтелектуальних мап, варто сьогодні досліджувати категорії «сфера цивільних відносин та «сфера сімейних відносин».

Вперше масштабне застосування таких категорій було запропоновано в монографії і докторському дослідженні Руслана Олексійовича Стефанчука, який наголошує на необхідності виділяти окремі види особистих немайнових прав в різних «сферах» суспільних відносин — в сфері «сімейного права», в «сфері цивільного права», тощо

Однак, звертаючи увагу, та аналізуючи особливості і характерні риси двох основних сфер приватно правових відносин — сфери цивільного права та сфери сімейного права можна зробити висновок про тотожність означених категорій, з яких категорія «сфера цивільних відносин» є більш об'ємною за змістом і включає «сферу сімейних відносин».

Думається, що для подальшого упорядкування використання означених категорій в наукових та учбових дослідженнях варто визначати категорію «сфера сімейних відносин», як область прояву особистих немайнових та майнових відносин між членами сім'ї та родичами.

При цьому в черговий раз варто звернути увагу на необхідність розрізнати правові категорії «сфера сімейних відносин» і «сфера сімейних правовідносин» перша з яких є більш широкою, тому що законодавець не може і не повинен регулювати всі відносини, які виникають чи можуть виникати поміж членами сім'ї і родичами. Сучасні тенденції розвитку суспільства свідчать про те, що держава повинна якомога менше втручатися в сімейні відносини, а члени сім'ї і родичі мають регулювати їх за допомогою універсального правового засобу — договору.